

प्रथमस्तरीयभाषावर्गः

अभ्यासपुस्तकम्

कक्षा

प्रार्थना prArthanA (Prayer)

ॐ सह नाववतु ।
सह नौ भुनक्तु ।
सह वीर्यं करवावहै ।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै ।
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Om saha nAvavatu |
saha nau bhunaktu |
saha vIryam karavaavahai |
tejasvi nAvadhItamastu mA
vidviShAvahai |
Om shAntiH shAntiH shAntiH ||

Om, Together may we two Move (in our Studies) |

Together may we two Relish (our Studies) |

Together may we perform (our Studies) with vigor
(with deep Concentration) |

May what has been Studied by us be filled with the
Brilliance (of Understanding, leading to Knowledge);
May it Not give rise to Hostility (due to lack of
Understanding) |

Om Peace, Peace, Peace.

अहम् aham (I) भवान् bhavAn (you - masc)

भवती bhavatI (you- fem.)

अहम् _____ |

aham _____ |

अहम् _____ |

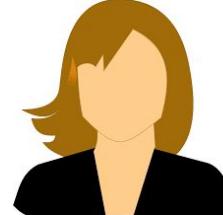

aham _____ |

भवान् कः? bhavAn kaH?

भवती का? bhavatI kA?

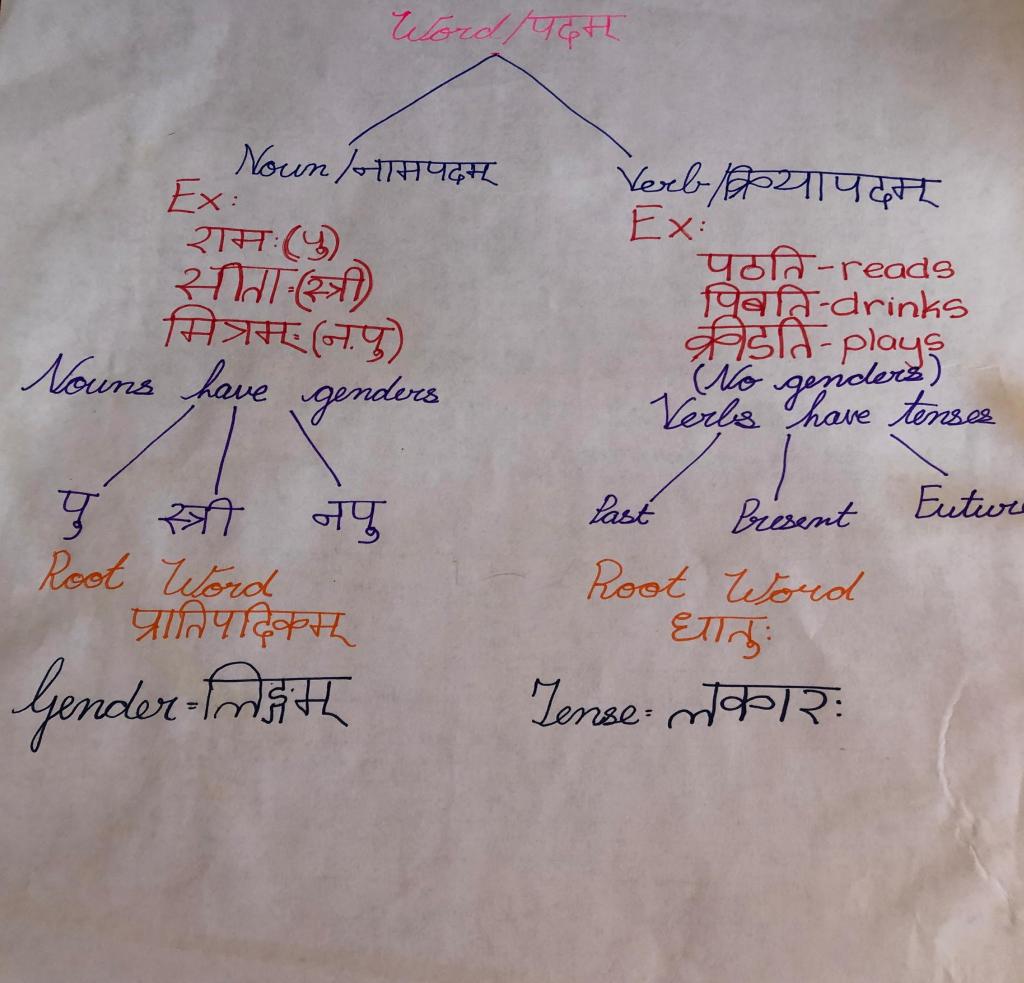

चित्रं वर्णयतु

किम् अस्ति? किम् नास्ति?

नदी, सेतुः, नगरम्, सूर्यः, चन्द्रः, तारा, मेघः, समुद्रः, वाहनम्, तटः, भवनम्, प्रकाशः,
अट्टः, नौका,

महिला अस्ति ।

mahilA asti |

महिला धावति

mahilA dhAvati

The woman runs

महिला किं करोति ?

mahilA kim karoti ?

What does the woman do ?

महिला धावति

mahilA dhAvati

The woman runs

बालः अस्ति ।

bAlaH asti |

बालः क्रीडति

bAlaH krIDati

The boy plays

बालः किं करोति ?

bAlaH kim karoti ?

What does the boy do ?

बालः क्रीडति

bAlaH krIDati

The boy plays

संस्कृतभारती - इण्डियानापोलिस्

क्रिया kriyA verb

सः किं करोति?

saH kim karOti?

What does he do?

सः गच्छति

saH gacchati

He goes

बालकः हसति।
bAlakaH hasati
The boy laughs

शिशुः रोदिति।
shishuH rOditI
The baby cries

पुष्पं विकसति।
puShpaṁ vikasati
The flower blooms

बिडालः उत्पत्ति।
biDAlaH utpatati |
The cat jumps

कुक्कुरः आगच्छति।
kukkuraH Agacchati
The dog comes

बालिका गायति।
bAlikA gAyati
The girl sings

भिक्षुः उपविशति ।
bhikShuH upavishati
The monk sits

सः ध्यायति अपि ।
saH dhyAyati api
He meditates also.

सः कर्तयति

saH kartayati

He cuts

सा पश्यति

sA pashyati

She sees

सा पचति। सः अपि पचति।

sA pacati | saH api pacati |

She cooks. He also cooks.

क्रियापदम् - वर्तमानकालः kRiyApadam - vartamAnakAlaH (Verb - present tense)

कर्तृपदम् kartRpadam (Subject)	क्रियापदम् - वर्तमानकालः kRiyApadam - vartamAnakAlaH (Verb - present tense)
रामः rAmaH सीता sItA मित्रम् mitram भवान् bhavAn भवती bhavatI	ति
अहम् aham	(आ +) मि

क्रिया (verb) - to read

कर्तृपदम्
kartRpadam
(Subject)

क्रियापदम् - वर्तमानकालः
kRiyApadam - vartamAnakAlaH
(Verb - present tense)

रामः rAmaH
सीता sItA
मित्रम् mitram
भवान् bhavAn
भवती bhavatI

पठति paThati

अहम् aham

पठामि paThAmi

क्रिया (verb) - to dance

कर्तृपदम्
kartRpadam
(Subject)

क्रियापदम् - वर्तमानकालः kRiyApadam -
vartamAnakAlaH
(Verb - present tense)

रामः rAmaH
सीता sItA
मित्रम् mitram
भवान् bhavAn
भवती bhavatI

नृत्यति nRtyati

नृत्यामि nRtyAmi

अहम् aham

क्रिया (verb) - to be

कर्तृपदम्
kartRpadam
(Subject)

क्रियापदम् - वर्तमानकालः
kRiyApadam - vartamAnakAlaH
(Verb - present tense)

रामः rAmaH
सीता sItA
मित्रम् mitram
भवान् bhavAn
भवती bhavatI

अस्ति asti

अहम् aham

अस्मि asmi

Verb	He/She/It	I
go	गच्छति gacchati	गच्छामि gacchAmi
come	आगच्छति Agacchati	आगच्छामि AgacchAmi
eat	खादति khAdati	खादामि khAdAmi
drink	पिबति pibati	पिबामि pibAmi
read	पठति paThati	पठामि paThAmi
play	क्रीडति krIDati	क्रीडामि krIDAmmi
laugh	हसति hasati	हसामि hasAmi
meet	मिलति milati	मिलामि milAmi
hold	गृहणाति grhNAti	गृहणामि gRhNAmi
see	पश्यति pashyati	पश्यामि pashyAmi

संस्कृतभारत्या:
प्रथमस्थरीयकरपत्रम् -
[परिसन्धिः](#)

लघुमार्गः laghumArgaH (shortcut) - अहं xxx **आ**मि /xxx**मि** ?

पठति = पठ् + **अ** + ति

पठ् + **आ** + मि = पठामि

खादति = खाद् + **अ** + ति

खाद् + **आ** + मि = खादामि

रोदिति = रोदि **Xअ** + ति

रोदि + मि = रोदिमि

शृणोति = शृणो **+Xअ** + ति

शृणो + मि = शृणोमि

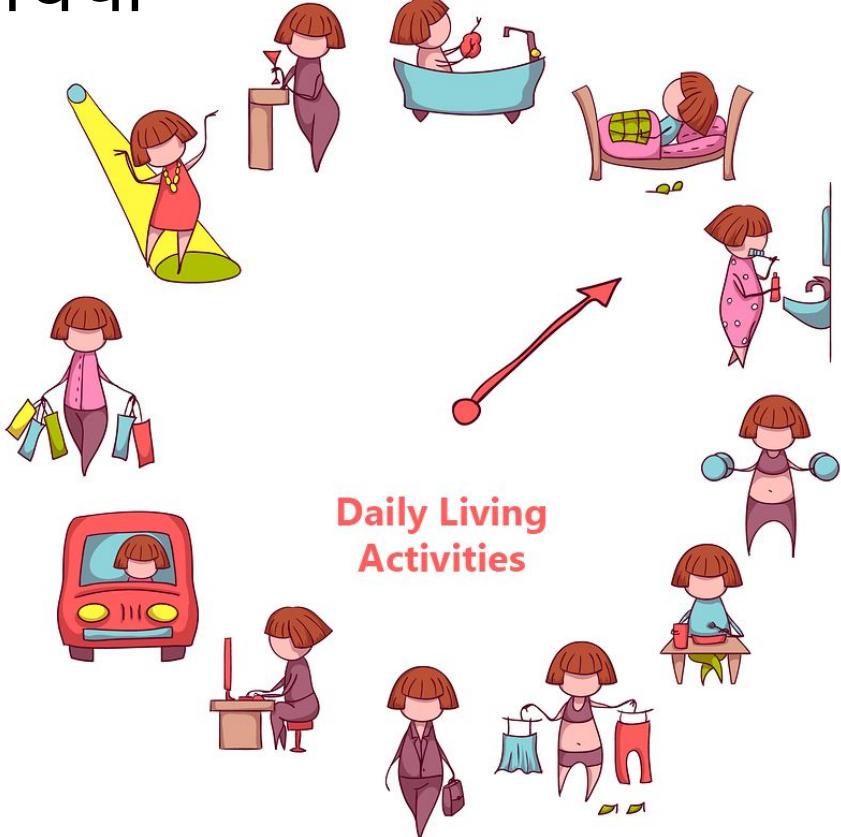
अस्ति = अस् **Xअ** + ति

अस् + मि = अस्मि

Verb	He/She/It	I
smell	जिघ्राति jighrAti	जिघ्रामि jighrAmi
sing	गायति gAyati	गायामि gAyAmi
dance	नृत्यति nRtyati	नृत्यामि nRtyAmi
write	लिखति likhati	लिखामि likhAmi
go/move	चलति calati	चलामि calAmi
run	धावति dhAvati	धावामि dhAvAmi
jump	उत्पत्ति utpatati	उत्पत्तामि utpatAmi
cry	रोदिति rOditi	रोदिमि rOdimi
scold	निन्दति nindati	निन्दामि nindAmi
bring	आनयति Anayati	आनयामि AnayAmi

संस्कृतभारत्या:
प्रथमस्थरीयकरपत्रम् -
परिसन्धिः

दिनचर्या

संस्कृतभारती - इण्डियनापोलिस् स्नाति snAti

सीता निद्राति sItA nidrAti	अहं निद्रामि aham nidrAmi
दन्तधावनं करोति मुखं प्रक्षालयति च danta-dhAvanam karoti mukham prakshAlayati ca	दन्तधावनं करोमि मुखं प्रक्षालयामि च danta-dhAvanam karomi mukham prakshAlayAmi ca
व्यायामं करोति vyAyAmam karoti	व्यायामं करोमि vyAyAmam karomi
भोजनं खादति bhojanam khAdati	भोजनं खादामि bhojanam khAdAmi
वस्त्रं धरति vastram dharati	वस्त्रं धरामि vastram dharAmi
कार्यालयं गच्छति kAryAlayam gacchati	कार्यालयं गच्छामि kAryAlayam gacchAmi
कार्यं करोति kAryam karoti	कार्यं करोमि kAryam karomi
कारयानं चालयति kAryAnam cAlayati	कारयानं चालयामि kAryAnam cAlayAmi
वस्तूनि क्रीणाति vastUni krINAti	वस्तूनि क्रीणामि vastUni krINAmi
गायति नृत्यति च gAyati nRtyati ca	गायामि नृत्यामि च gAyAmi nRtyAmi ca
फलरसं पिबति phalarasam pibati	फलरसं पिबामि phalarasam pibAmi
	स्नामि snAmi

क्रियापदम् - वर्तमानकालः kRiyApadam - vartamAnakAlaH (Verb - present tense)

मूर्कं करोति वाचालं पङ्गुं लङ्घयते गिरिं ।
यत्कृपा तमहं वन्दे परमानन्द माधवम् ॥

mUkam karoti vAcAlam panggum langghayate girim |
yat-krpaa tamaham vande paramAananda mAdhavam ||

Meaning:

- 1: (I Remember with Devotion the Divine Grace of Krishna Who can make the) Dumb speak with Eloquence and the Lame cross high Mountains,
- 2: I Remember and Extol that Grace which flows from the Supreme Bliss manifestation of Madhava.

क्रियापदम् - वर्तमानकालः kRiyApadam - vartamAnakAlaH (Verb - present tense)

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतेः स्वभावात् ।
करोमि यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायेति समर्पयामि ॥

kAyena vAcA manaseindriyairvA buddhyAtmanA vA prakrteh svabhAvAt |
karomi yadyat-sakalam parasmai nArAyaNAyeti samarpayAmi ||

Meaning:

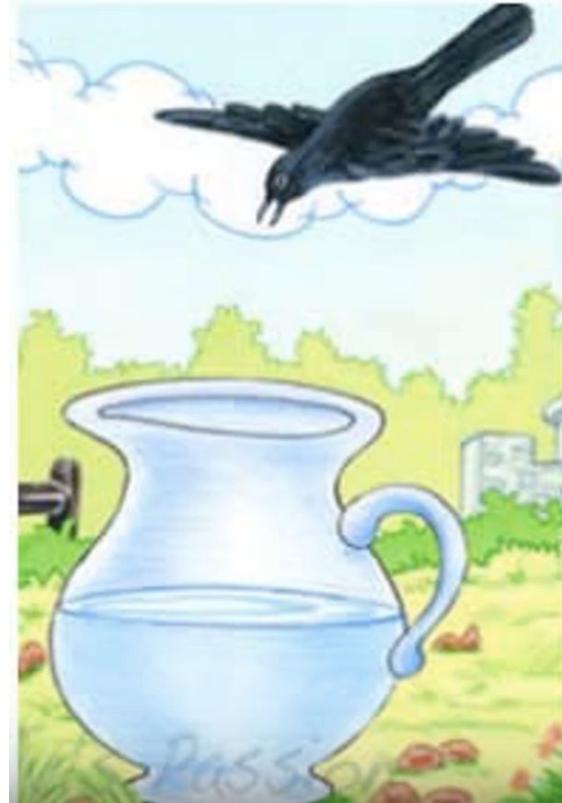
- 1: (Whatever I do) with my Body, Speech, Mind or Sense Organs,
- 2: (Whatever I do) using my Intellect, Feelings of Heart or (unconsciously) through the natural tendencies of my Mind,
- 3: Whatever I do, I do all for others (i.e. without the sense of attachment to the results),
- 4: (And) I Surrender them all at the Lotus Feet of the Supreme Guru.

कथा - चतुरः काकः

एकः ग्रामः | तत्र एकः चतुरः काकः निवसति | एकदा ग्रीष्मकालः
तापयति | काकः तृष्ण्यति | किन्तु जलं कुत्र अपि नास्ति |
ekaH grAmaH | tatra ekaH caturaH kAkaH nivasati | ekadA
gRIshmakAlaH tApayati | kAkaH tRShyati | kintu jalam kutra
api nAsti |

काकः पश्यति | काकः अत्र पश्यति | तत्र पश्यति | काकः सर्वत्र पश्यति
| काकः अटति | सः सर्वत्र अटति | कुत्र अपि जलं नास्ति | काकः एकत्र
पश्यति | तत्र घटः अस्ति | घटस्य अन्तः स्वल्पम् जलम् एव अस्ति |
काकः चिन्तयति - “हा हन्त ! अत्र किञ्चित् जलम् एव अस्ति | अहं
किं करोमि ?“ इति |

kAkaH pashyati | kAkaH atra pashyati | tatra pashyati | kAkaH
sarvatra pashyati | kAkaH aTati | saH sarvatra aTati | kutra api
jalam nAsti | ekatra kAkaH pashyati | tatra ghaTaH asti |
ghaTasya antaH svalpam jalam eva asti | kAkaH cintayati - “hA
hanta ! atra kincit jalam eva asti | aham kim karomi ?“ iti

कथा - चतुरः काकः

काकः उपायं चिन्तयति | सः सर्वत्र शिलाखण्डं पश्यति | सः एकं
शिलाखण्डं स्वीकरोति | घटस्य अन्तः क्षिपति | पुनः शिलाखण्डं
स्वीकरोति | घटस्य अन्तः क्षिपति | एवं पुनः पुनः शिलाखण्डं क्षिपति |
kAkaH upAyam cintayati | saH sarvatra shilAkaNDam pashyati |
saH ekam shilAkaNDam svIkarioti | ghaTasya antaH kShipati |
punaH shilAkaNDam svIkarioti | ghaTasya antaH kShipati | Evam
punaH punaH shilAkaNDam kShipati |

जलं उपरि आगच्छति | काकः तुष्यति | सः जलं पिबति | काकस्य बहु-
सन्तोषः भवति | अनन्तरं सः स्वनीडं गच्छति | चतुरः काकः |
jalam upari Agacchati | kAkaH tuShyati | saH jalam pibati |
kAkasya bahu-santoShaH bhavati | anantram saH svanIDam
gacchati | caturaH kAkaH |

एषः पुरातन-कालस्य चतुरः काकः | आधुनिक-कालस्य काकः किं.
करोति. ?

eShaH purAtana-kAlasya caturaH kAkaH | Adhunika-kAlasya
kAkaH kim karoti ?

कथा - चतुरः काकः

आधुनिक-कालस्य चतुरः काकः जलनलिकाम्
आनयति ।
घटस्य अन्तः स्थापयति । कष्टं विना जलं पिबति । सः
सत्वरं स्वनीडं गच्छति ।

Adhunika-kAlasya caturaH kAkaH jalanAlikAm
Anayati | ghaTasya antaH sthApayati | kaShTam
vinA jalam pibati | saH satvaram svanIDam
gacchati |

उपायः तु समयानुगुणः ।
upAyaH tu samayAnuguNaH |
Strategy should be in accordance with the times.

गीतम् - वर्णः - Colors

पाटलवर्ण पाटलपुष्पम् | हरितं हरितं तस्य च पर्णम् ||

नीलं नीलं खलु आकाशम् | धूसरवर्णम् अभं च ||

रक्तं रक्तं चास्ति ताडिमम् | पीतं पीतं आम्रफलम् ||

नारङ्गफलं केसरवर्णम् | नीललोहितं जम्बुफलम् ||

श्वेतं श्वेतं बकद्वयं रे | कृष्णं कृष्णं काकद्वयम् ||

वदन्तु कपिशं किं सत्वरम् ? कपिशं कपिशं चाकलेहम् ||

वेदिका - <https://youtu.be/ECVCPNx2giK>

pATala-varNam pATala-pushpam | haritam haritam
tasya ca parNam ||

nllam nllam khalu AkAsham | dhUsara-varNam abhram
ca ||

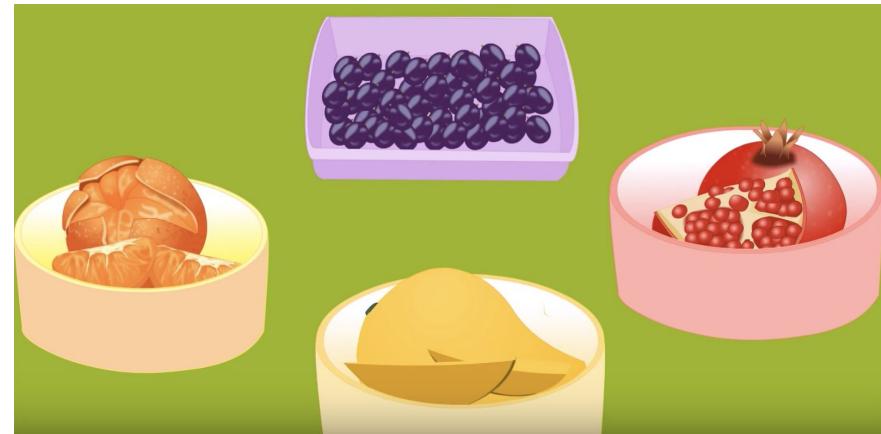
raktam raktam cAsti tADimam | pltam pltam Amra-phalam
||

nAranga-phalam kesara-varNam | nlla-lohitam
jambu-phalam ||

shvetam shvetam bakadvayam re | kRShNam
kRShNam kAkadvayam ||

vadantu kapisham kim satvaram ? kapisham kapisham
cAkaleham ||

गीतम् - वर्णा: - Colors

संस्कृतभारती - इण्डियानापोलिस्

अभ्यासः abyAsaH (exercise) - feminine gender

लता → लतायाः latA → latAyAH

कर्मकारी karmakArI (worker)

नदी → नद्याः nadI → nadyAH

नर्तकी nartakI (dancer)

कृषिका kRShikA (farmer)

लिपिकारी lipikArI (scribe)

सैनिकी saInikI (soldier)

नटी naTI (actor)

आरक्षिका ArakShikA (policewoman)

धीवरी dhIvarI (fisherwoman)

वैद्या vaidyA (doctor)

सुवर्णकारी suvarNakArI (goldsmith)

चित्रकारी citrakArI (artist)

आपणिका ApaNikA (shopkeeper)

भारवाही bhAravAhI (porter)

विक्रयिका vikrayikA (seller)

चर्मकारी carmakArI (cobbler)

ग्राहिका grAhikA (buyer)

अभ्यासः abyAsaH (exercise)

तन्त्रजा tantraJĀ (engineer)

गोपालिका gOpAlikA (cowherdess)

सेविका sEvikA (servant)

अध्यापिका adhyApikA (teacher)

चालिका cAlikA (driver)

लेखिका lEkhikA (author)

प्रबन्धिका prabandhikA (manager)

निर्देशिका nirdEshikA (director)

अचिका arcikA (priest)

व्याधा vyAdhA (hunter)

पत्रवितारिका patravitArikA (postwoman)

गायिका gAyikA (singer)

पुरोहिता purOhitA (priest)

नायिका nAyikA (leader)

पाचिका pAcikA (cook)

छात्रा chAtrA (student)

शान्तिमन्त्रम् shAntimantram

ॐ सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः।
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखभाग् भवेत्॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

sarvE bhvantu sukhinaH sarvE santu nirAmayAH|
sarvE bhadrANi pashyantu mA kashcid duHkhbhAg bhavEt||
Om shantiH shantiH shantiH ||

Om, May All be Happy, May All be Free from Illness.
May All See what is Auspicious, May no one Suffer.
Om Peace, Peace, Peace.